

Aristoteles, Metaphysik

Duitse vertaling door Hans Günther Zekl, 2003

inleiding

(..)

overzicht inhoud

1

De historische ontwikkeling van kennis – bijdragen van eerdere filosofen aan de kennis van de vier oorzaken en kritiek op reducties door verschillende eerdere filosofen tot minder dan vier oorzaken (bv reductie tot elementen (stof/materie) of tot ideeën (vorm)).

2

Het aantal oorzaken is beperkt – een oneindig aantal oorzaken (zonder eerste oorzaak en laatste doel) zou een oneindige regressie met zich meebrengen en daarmee kennis en wetenschap onmogelijk maken.

3

Opsomming van te behandelen problemen (aporieën): 1 het aantal wetenschappen in relatie tot de verschillende soorten zijnden, 2 horen aannames tav bewijsvoering en die tav zijn tot hetzelfde wetenschapsgebied? 3 horen de verschillende vormen van zijn tot één of meer wetenschapsgebieden? 4 heeft de eerste filosofie (metafysica) alleen betrekking op het zijn? 5 komt 'bestaan' alleen toe aan stoffelijke zijnden, en als er meer (soorten) zijnden zijn, is er dan één bron van zijn of zijn er meer bronnen van zijn? 6 zijn de verschillende soorten van zijn of de immanente bestanddelen de bouwstenen of aanvangsgronden? 7 als er verschillende soorten van zijn bestaan – zijn deze dan de eersten of de laatsten? 8 zou er zonder iets 'algemeens' (universeels) wel kennis van de concrete zijnden mogelijk zijn? 9 is er één of zijn er meer aanvangsgronden? 10 hebben vergankelijke en onvergankelijke zijnden dezelfde aanvangsgronden? 11 zijn 'zijn' en 'één' zelf zijnden of eigenschappen (van zijnden)? 12 zijn getallen en geometrische eenheden ook zijnden? 13 zijn ideeën ook zijnden? 13 bestaan de bouwstenen als mogelijkheid of als werkelijkheid? 14 bestaan de aanvangsgronden in de vorm van het algemene (universalia) of alleen concreet (particularia)?

4

De eerste filosofie heeft betrekking op het zijn van de zijnden. Daarbij wordt uitgegaan van de axiomata 'Satz vom Widerspruch' (SvW) en de 'Satz vom ausgeschlossenen Dritten' (SaD).

Meervoudige betekenissen van 'zijn(de)' en van 'één'.

5

Meervoudige betekenissen van filosofische termen: 1 oorsprong, aanvang(sgrond), 2 oorzaak, 3 element, 4 natuur, 5 noodzakelijk, 6 één, 7 zijn, 8 wezen, bestaan, substantie, 9 identiek, gelijkend, 10 tegengesteld, 11 eerder-later, 12 mogelijk(heid), 13 kwantiteit, 14 kwaliteit, 15 in verhouding tot, relatie, 16 voleindigd, volkomen, 17 grens, einde, 18 wezenlijk, essentieel, 19 structuur, 20 hebben, zich verhouden tot, 21 ondergaan, inwerking, 22 ontneming, onteigening, 23 hebben, bezitten, 24 zijn/komen uit..., 25 deel, moment, 26

geheel, 27 brokstuk, beschadigd, 28 soort zijnde, 29 vals, onwaar, 30 niet noodzakelijk (contingent), accidenteel.

6

De vakwetenschappen zijn soort-gericht (op soorten zijnden) en gaan uit van het bestaan van deze zijnden. Zijn in accidentele betekenis is verwant aan niet-zijn. De wetenschap van het zijn [sc de eerste filosofie / metafysica] gaat niet over zijn in de zin van 'gelden' (waar zijn) resp niet-zijn in de zin van 'niet gelden' (onwaar zijn): zijnd in de betekenis van 'waar' en niet-zijnd in de betekenis van 'onwaar' zijn kenmerken van het scheidende en verbindende denken.

7

Overweging wat het wezen (de essentie, 'dat wat het is') van het zijn zou kunnen zijn, uitgewerkt aan de hand van de vier oorzaken: welke oorzaak heeft het primaat? AM conclusie: de (verschijnings)vorm maakt het geheel (dat meer is dan de som van de delen waaruit het bestaat) tot dat wat het is.

8

Stof/materie en (verschijnings)vorm zijn het begin (de oorsprong) van elk natuurlijk wezen. De (verschijnings)vorm kent geen ontstaan – stof/materie is de oorsprong van alles wat (uit elkaar) ontstaat, in elkaar overgaat en vergaat. Primaat van stof/materie bij verandering.

9

Zijn als mogelijkheid en werkelijkheid. Mogelijkheid/kunnen als begin van verandering. Realiserende actie gaat wat betreft begrip, tijd en zijn vooraf aan mogelijkheid/kunnen. Stof/materie is een vermogen omdat het een bepaalde vorm kan aannemen. Verwerkelijking van de vorm als de gerealiseerde verandering. Wat onvergankelijk, noodzakelijk en altijd in beweging is, bestaat altijd als (ver)werkelijk(t).

10

Over de begrippen één, tegenstelling, veel, het midden, identiteit en verschil.

11

Fundamenteel betoog over de eerdere AM thema's (herhaling van het voorgaande).

12

Over het onbewogen bewegende als oorsprong en doel van alle beweging/verandering.

13

De Platoonse ideeën en getallen. De scheiding van particularia en universalia als oorzaak van de problemen van Plato's ideeënleer.

14

Kritiek op de Platoonse en Pythagorese getalsleer. De scheiding van mathematika (getallen en geometrische eenheden) en concrete zijnden is de oorzaak van de problemen van de Platoonse en Pythagorese getalsleer.

7.17 zijnsessenties als oorzaken

Onderzoek naar de zijnsessentie (ουσια) die gescheiden (geabstraheerd) is van waarneembare zijnsessenties (ουσιας ητις εστι κεχωρισμένη των αισθητων ουσιων). Zijnsessentie is een soort oorsprong en oorzaak (ουσια αρχη και αιτια τις εστιν). Het dat en bestaan van iets moet [als uitgangspunt] duidelijk zijn (δει γαρ το οτι και το ειναι υπαρχειν δηλα οντα), de vraag is steeds: waardoor is het één kenmerk van het andere (δια τι αλλο αλλω τινι υπαρχει / τι αρα κατα τινος ζητει δια τι υπαρχει). Daarbij zoekt men naar de oorzaak (ζητει το αιτιον), d.i. dat wat het in essentie is (το τι ην ειναι). De ene keer is dat een waartoe (ενεκα), de andere keer een eerst bewegende (τι εκινησε πρωτον) - daarmee wordt gezocht naar de oorzaken van ontstaan, vergaan en zijn (ειναι).

Men onderzoekt de stof/materie waardoor deze iets bepaalds is/wordt (την υλην ζητει δια τι εστιν τι), bv stenen, dakpannen > huis. Die oorzaak die de materie maakt tot iets bepaalds (το αιτιον της υλης ω τι εστιν) is de zijnsessentie (τουτο δ' η ουσια). Wat samengesteld (συνθετον) één geheel vormt (εν ειναι το παν), is meer dan de delen ervan, vgl woord-letters, vlees-elementen (vuur,aarde). De zijnsessentie is de primaire (eerste) oorzaak van het bestaan (zijn) van iets bepaalds (ουσια αιτιον πρωτον του ειναι). Omdat zijnsessenties volgens de natuur door de natuur gevormd zijn, blijkt de natuur zelf (φανειη αυτη η φυσικς) (niet als element, maar als oorsprong (ου στοιχειον αλλ αρχη)) zijnsessentie (ουσια).

Formele representatie van de Aristoteliaanse wetenschappelijke verklaringen (Detel, 2009, 527ff):

(i) $AaC, CaB \Rightarrow AaB$

(AaC A geldt voor alle C, CaB = een Aristotelische oorzaak)

(ii) $AaC, CiB \Rightarrow AiB$

(AaC A geldt voor enige C, CiB = een Aristotelische oorzaak)

(iii) $A:=C, CiB \Rightarrow AiB$

(A:=C A wordt door C gedefinieerd – C is de TEE en daarmee oorzaak van A)

(TEE is de afkorting van το τι ην ειναι = de zijnsessentie)

(iv) $A:=C, CiB \Rightarrow AiB$

(v) $F:=U, UaM \Rightarrow FaM$

(De zijnsessentie U van vorm F is de oorzaak dat de vorm F toekomt aan de algemene materie M – algemene metafysische predikatie)

[vgl kategoriale predikatie ' de vorm F komt het ding A toe']

(vi) $F:=U, UzM \Rightarrow FzM$

(De zijnsessentie U van vorm F is de oorzaak dat de vorm F toekomt aan deze specifieke materie M – singuliere metafysische predikatie)

(vii) Als X datgene is waarin het geheel van een composiet K meer is dan de delen van K, dan is X niet een deel van K, maar de zijnsessentie van K – de eenheid van K berust op de zijnsessentie X.

8.6 de eenheid van vorm en materie in form-materie-composita

Wat is de oorzaak van de eenheid (τι αιτιον του εν ειναι) van definities en composita (ορισμους και αριθμους)?

De ene [oorzaak] is materie, het andere vorm, het ene mogelijk, het andere verwerkelijking (το μεν υλη το δε μορφη, και το μεν δυναμει το δε ενεργεια).

Wat-het-betekent-dit-te-zijn is onmiddellijk één en ook een zijnde (το τι ην ειναι ευθυς εν τι εστιν ωσπερ και ον τι).

Andere theorieën zoeken naar iets dat verschilt van mogelijkheid en verwerkelijking, en dat deze tot een eenheid maakt.

Er is echter geen bijkomende oorzaak nodig.

De uiterste stof/materie en de vorm is dezelfde [oorzaak van eenheid], het ene als mogelijkheid, het andere als verwerkelijking (εστι δ η εσχατη υλη και η μορφη ταυτο, το μεν δυναμει, το δε ενεργεια).

Formele representatie (Detel, 2009, 629ff):

Stel X is een vorm-materie-compositum met de vorm F en materie M.

X is wb verwerkelijking F, M is wb mogelijkheid F.

M is wb mogelijkheid hetzelfde als X wb verwerkelijkheid, namelijk F, of preciezer: de TEE van F.

X is als verbinding van M en F een eenheid.

Als X een individueel vorm-materie-compositum is, dan is er altijd een bewegingsoorzaak voor het ontstaan van X.

De verticale eenheid van individuele vorm-materie-composita bestaat daarin dat

- (i) de zijnsessentiële vorm F van het compositum K de disposities van zijn materie-vormen M verwerkelijkt
- (ii) de zijnsessentiële vorm F, opgevat als verzameling relaties R tussen de individuele materie-delen M van het compositum K, constitutief is voor het compositum K

De verticale eenheid van individuele vorm-materie-composita is accidentieel in zoverre de bewegingsoorzaak ervan accidenteel kan zijn.

De horizontale eenheid van artificiële vorm-materie-composita bestaat in een constitutieve verzameling relaties tussen de materie-delen, waarbij pre-existente materie M* veranderd wordt in functionele materie M. Daarbij overleeft de pre-existente vorm F* van M* als algemene structuur.

[Greek Word Study Tool](#)
